

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна**

**«Затверджую»
Голова приймальної комісії,
ректор Харківського національного
університету імені В. Каразіна
_____ Бакіров В. С.
“ ” _____ 2017 р.**

**Програма
додаткового фахового випробування з культурології
для здобуття ступеня магістра**

**Затверджено на засіданні
Вченої ради філософського факультету,
протокол № 4 від 17 лютого 2017 р.**

**Голова Вченої ради
філософського факультету
І.В. Карпенко**

Харків 2017

1. Культурологія в системі гуманітарного знання

Відмінність культурологічного підходу до аналізу культури від підходів суміжних дисциплін. Структура сучасного культурологічного знання. Теоретична і прикладна культурологія. Функції культурології. Некласична парадигма розгляду культури (діяльнісний і компаративний підходи).

Школа культурантропології. Американські й англійські дослідження у сфері культурної антропології. Поняття акультурації. Теоретичні та емпіричні методи культурної антропології. Культурна антропологія в системі гуманітарних наук. Поняття артефакту.

Постнекласичний розгляд культури.

Сучасні напрямки культурологічних та культурних досліджень.

Візуальне та акустичне в сучасній культурі. Культурологічна історія візуального в сучасній культурі: фотографія, кіно (художнє і документальне), телебачення, плакат, реклама, відео, кліп. Культурологічна історія акустичного в сучасній культурі (масова музика, радіо, звукозапис). Аудіовізуальна культура/ вербально-письменна культура.

2. Культурологія, культурна антропологія і культурні дослідження

Культурологія як окрема наука. Соціальна антропологія. Культурна антропологія.

Школа культурантропології. Американські й англійські дослідження у сфері культурної антропології. Поняття акультурації. Теоретичні та емпіричні методи культурної антропології. Культурна антропологія в системі гуманітарних наук. Поняття артефакту.

Соціокультурна антропологія. Філософська антропологія.

Бірмінгемська школа культурних досліджень. Культурологія і культурні студії. Культурологія і візуальна культура. Культурна географія. Культурологія і гендерні дослідження. Культурологія і регіональні студії. Культурологія масової культури. Культурологія різних вікових і соціальних груп (культурологія дитинства, культурологія діабіліті, культурологія і квір дослідження тощо). Культурологія і історія культури. Культурологія повсякденності.

3. Поняття “культура” і типології культури

Культура і цивілізація. Культура і природа. Типології культури: доіндустріальна, традиційна, індустріальна, постіндустріальна. Культура інформаційного суспільства. Етнографічна та етноісторична концепція цивілізації. Внесок у розуміння цивілізації А. Тойнбі та П. Сорокіна.

Теорія стадій культурного розвитку. Формаційний підхід. Концепція Д. Белла, У. Росту. Племінне, книжкове, інформаційне (екранне) суспільство у Г. Маклуена. Концепція „осьового часу” К. Ясперса (період „осьових цивілізацій”). Інші концепції (східна–західна культура, язичництво–християнство, гегелівська і веберівська класифікації). Народна/професійна, елітарна/масова культура. Осмислення сучасної масової культури як „індустрії відеообразів”: традиційна і постмодерністська точка зору.

Народна та етнографічна, фольклорна/етнічна/національна, масова/індустріальна /екранна/ глобалтех культура.

4. Матеріальна і духовна культура: традиційна і постмодерністська інтепретація

Матеріальна та духовна культура. Світова культура/цивілізація і національні культури. Глобалізація і сучасний світ культури. Культурний монізм та плюралізм. Мультикультуралізм. Динамічні моделі сучасної культури: лінійність/ локальність та циклічність. Криза „традиційної” культури.

5. Основні напрямки культурологічних досліджень

Дифузіоналізм, функціоналізм і крос-культурні дослідження. Неоеволюціоністські концепції культури. Ігрові концепції культури. Культурологія повсякденності. Семіотика культури. Психоаналіз і культурологія. Структуралізм і постструктуралізм. Гендерні дослідження в культурології: ідеологія, суспільний рух і філософська теорія. “Школа Анналів”: ментальність і структура в дослідженні культури. Візуальні дослідження у XX ст.: кіно, телебачення, фотографія.

6. Критичні філософії культури

Критичні філософії культури XIX: Маркс, Ніцше, Фрейд. Критичні філософії культури XX ст.: теорія влади, критика знаку, гендерна критика, постколоніальна критика, квір-теорія.

Гендер як категорія культури. Джерела виникнення гендерної теорії в філософії і в соціальній свідомості. Етапи розвитку гендерної теорії. Гендерна рівність, права жінок і ліберальна теорія. Гендерна критика і феміністська філософія. Гендерна теорія в постмодерністській парадигмі.

Колоніалізм, антиколоніалізм и постколоніалізм в культурній антропології і художній свідомості XX ст.

Філософії підозри (Ніцше, Маркс, Фрейд) і філософія свідчення (Рікер). Лінгвістичний поворот в філософії (герменевтика, семіотика, філософія мови). Аналітична філософія. Екзистенціалізм і структуралізм. Постструктуралізм. Етика і політична філософія. Расизм і антирасистська філософія. Феноменологія Іншого. Сучасна феноменологія релігії (Отто, Еліаде, Рікер, Флоренський).

7. Універсальне й унікальне в культурі. Проблеми культурної ідентичності

Універсальне й унікальне в культурі. Культурна ідентичність. Субкультури, маргіналії. Масова культура: спектр тлумачень. Анархізм, утопізм, контркультура. Проблема культурної різноманітності. Глобалізм та анти-глобалізм. Проблема геополітики, внутрішньокультурної та міжкультурної комунікації. Проблема культурної ідентичності та феноменологія Іншого.

8. Етногенез та культурогенез

Основні поняття етнокультурології. Етнос і концепції етносу. Основні принципи класифікації етносів. Етнічні процеси в сучасному світі. Нація й етнос. Етнічна свідомість і традиція як чинники етнокультурного процесу. Етнічна та національна ідентифікація. Виникнення культури. Циклічні та стадійні концепції розвитку культури. Сучасні проблеми культурогенезу.

9. Мова і культура

Мова і культура. Мова як соціокультурний феномен. Мова як засіб пізнання світу. Теорія Сепіра-Уорфа. Концепція мовного символізму А.Ф.Лосєва. Мова як система знаків. Мова і письмо. Письмо і пам'ять культури. Постструктуралістські теорії мови Р.Барта, М.Фуко, Ю.Кристевої. Теорія деконструкції Ж.Дерріда. Мова і дискурс. Мова і національні картини світу. Мова і масова культура. Носії масової комунікації.

10. Література і культура. Герменевтика культури.

Література і культура. Розвиток літератури періоду модерн, Холодної війни та постмодерну. Вплив філософії на літературу. Філософія як література. Історія як література. Ідеологія в літературі. Постмодернізм і криза жанрів. Колоніальна та постколоніальна література. Проблема перекладів. Психоаналіз та його еволюція в сучасній літературі. Диссидентська та антитоталітарна література. Герменевтика культури. Герменевтика і комунікативна філософія. Проблема інтерпретації культур.

11. Ранні форми культури. Культури Сходу: проблема діалогу культур

Архаїка як тип культури. Типологізації та особливості архаїчної культури. Соціальні інститути давнини: шлюб, влада, родина, гендерно-вікові стосунки, держава, класи. Особливості архаїчного мислення. Міф, казка, магія, ритуал в архаїці. Дослідження архаїчної свідомості й культури у роботах В.Я.Проппа. Особливості культур Давнього Сходу. Культура Давнього Єгипту: періодизація, основні характеристики. Реформа Ехнатона. Культура Месопотамії: періодизація, основні характеристики. Архітектура та образотворче мистецтво шумеро-аккадського світу. Царсько-храмовий ритуал Давньої Месопотамії. Європа і Схід: проблема зустрічі й діалогу культур в історичній перспективі. Ісламська культура: релігія, література, соціально-політична система. Культура Індії: основні характеристики. Сучасна індійська культура. Культура Китаю: основні характеристики. Традиційна китайська міфологія. Культ предків та сімейні відносини. Конфуціанство, даосизм і буддизм – традиційні вчення давнього Китаю. Мистецтво Китаю. Сучасний Китай. Культура Японії: основні характеристики. Буддизм і синтоїзм у культурі Японії. Сучасна японська культура. Тибетська культура.

12. Культурний тип античності

Значення крито-мікенської цивілізації. Античний поліс. Поліс – ойкос: політичне та повсякденне життя. Значення античності. Антична міфологія: основна структура, функції, типи міфологем. Антична духовність: філософія, наука, мистецтво, театр, релігія, система життєвих цінностей. Антична етика та естетика. Культурний тип античності. Відображення античних досягнень у світовій культурі.

13. Культурна спадщина Середньовіччя та Відродження

Періодизація культури Середньовіччя. Категорії Середньовічної культури. Особливості організації життєвого простору середньовічної культури. Середньовічна картина світу. Особистість і універсум. Нормативні чинники: корпоративність. Особливості середньовічного карнавалу та “сміхової культури” (М. Бахтін). Готика і романика як культурні парадигми Середньовіччя. Соціальна структура середньовічного суспільства: лицарська, міська, монашеска культура. Відносини васалітету та їх роль у суспільному житті. Християнська думка в Середньовіччі: богослов'я, філософія, література. Середньовічні міські корпорації. Поява європейської університетської традиції. Середньовічний університет як спосіб життя. Особливості середньовічного мистецтва.

Візантійська культура: періодизація і основні характеристики.

Культура доби Відродження: періодизація, основні характеристики. Просторово-часовий портрет Відродження. Мистецтво Відродження. Філософсько-естетичні принципи Відродження: антропоцентризм, індивідуалізм, гуманізм. Нарації та дискурси Відродження. Соціокультурні проблеми Відродження. Відродження і сьогодення.

14. Культура Нового часу: теоретичні проблеми, соціальні та наукові ідеї

Культурна своєрідність доби Реформації. Історіографічно-теоретична проблематика культури Нового часу. Культура бароко: основні характеристики. Культура доби Просвітництва. Просвітництво як теоретична проблема. Наукова революція XVII ст.: зміст, підсумки. Соціум Нового часу: новації та деформації. Новочасна культура та конфесіональна проблематика. Європейська культура XIX ст.: емансипація (класова, національна, гендерна, церковна), критична філософія (Маркс, Ніцше, Фрейд), соціальні ідеї та рухи. Класицизм і романтизм. Реалістичне мистецтво. Наука і технічний прогрес у XIX ст. Урбанізація культури XIX ст. «Місто» як новий герой у літературі XIX ст. Філософські дискусії XIX ст. та їх вплив на загальнокультурні процеси. Художня культура XIX ст.: література, музика, театр, живопис.

15. Українська культура як складова частина світової культури

Українська культура: проблеми періодизації. Джерела української культури. Архаїчні культури на території України. Грецька колонізація Північного Причорномор'я. Дохристиянська культура України: образи, символи, міфи. Візантія і слов'янство. Культура Київської Русі: культурний контекст християнізації. Соціокультурний розвиток та політична культура Київської Русі. Формування міської культури в Україні. Українська культура XIII – XVII ст. в контексті європейської культури. Феномен козацької культури. Розвиток освіти в Україні. Релігійні рухи в українській культурі XVII – XX ст. Особливості українського бароко. Полемічна література в Україні. Г.С. Сковорода: творчість, основні ідеї, культурна роль. Харківський університет та його роль у розвитку української культури. Кирило-Мефодіївське товариство. Т. Г. Шевченко: творчість, основні ідеї, культурна роль. Національно-культурні та загальноєвропейські складові української культури XIX ст. Класицизм і романтизм в українській культурі XIX ст. Українська інтелігенція та її роль у культурному розвитку України. М.В. Гоголь як явище української культури. Роль М.С. Грушевського у національно-культурному розвитку України. Наукова культура України початку XX ст.

“Розстріляне Відродження.” Художньо-творчі угруповання 1920 – 1930 – х років та їх роль у розвитку української культури. М. Хвильовий та Літературна дискусія 1925 – 1928 рр. Досягнення і втрати української культури 1930 – х років. Українська культура у часи воєнних випробувань. “Відлига” в українській культурі 1960 – х років: міфи і реальність культуротворчого процесу. Українська національна ідентичність: проблеми і дискусії. Український авангард. Мистецькі досягнення української культури у XX ст. Українська культура радянських та пострадянських часів: характерні риси та тенденції розвитку. Проблеми культурного відродження в умовах державної незалежності.

16. Сучасна культура та її культурологічне осмислення

Модернізм як культурна епоха: живопис, література, філософія. Модернізм і філософсько-естетичні концепції першої половини XX ст.: футуризм, авангардизм, експресіонізм, екзистенціалізм, сюрреалізм. Типологія сучасної культури: модерн і постмодерн. Модерн як незавершений проект Просвітництва (Ю. Хабермас). Модерн та центрування культури. Культура і ідеологія: культура „після Холокосту”, культура „після Освенциму”, культура періоду Холодної війни. Постмодерн та розсіювання культури. Культурні метанарації та ситуація постмодерну у Ж.-Ф. Ліютара. Феміністська, антирасистська та постструктуралістська критика культури.

Тоталітарний та ліберальний проекти культури: мистецтво, література й наука у тоталітарному суспільстві. Трагедія Холокосту і Другої Світової війни у пам'яті європейських націй. Дискусії про війну у пострадянських суспільствах.

Постмодернізм як культурна епоха: живопис, література, філософія. Міжкультурна комунікація в сучасній культурі. Наука в європейській культурі XIX – XX ст. Релігія в сучасній культурі.

Візуальне та акустичне в сучасній культурі. Культурологічна історія візуального в сучасній культурі: фотографія, кіно (художнє і документальне), телебачення, плакат, реклама, відео, кліп. Культурологічна історія акустичного в сучасній культурі (масова музика, радіо, звукозапис). Аудіовізуальна культура/ вербально-письменна культура. Комікс. Тілесність як парадигма сучасної культури.

Критерії оцінювання додаткового фахового випробування з культурології

Основними критеріями оцінювання додаткового фахового випробування з культурології є:

- знання та використання культурологічних першоджерел, різних теоретичних та наукових підходів, культурологічних шкіл для аналізу актуальних проблем культурології;
- знання фактографічного матеріалу історії культури;
- повнота відповіді, використання вітчизняної й іноземної фахової літератури для висвітлення екзаменаційних питань;
- творчий характер аналізу й узагальнення різних культурологічних підходів, фактичних даних на основі сучасних методів і наукових досягнень;
- навички лаконічного, чіткого, логічного, послідовного та грамотного викладу матеріалу, формулювання власних висновків;
- уміння вести полеміку з теоретичних і практичних питань теорії культури, історії культури, уміння проілюструвати теоретичні положення відповідними прикладами;

Екзаменаційний білет складається з трьох питань, які охоплюють теоретичний матеріал з проблематики з культурології. Кожне питання оцінюється за наступною системою балів:

100 - 80	вступник продемонстрував глибоке знання змісту екзаменаційного питання, вільне оперування культурологічними категоріями, провів глибокий культурологічний аналіз означеної проблеми; глибоко і всебічно висвітлені знання з історії культури, основних положень культурологічних першоджерел та рекомендованої літератури; відповідь повністю репрезентує певну культурологічну проблему, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу; здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне та обґрунтоване бачення її сутності як творче переосмислення набутих знань; відповідь побудована лаконічно, чітко, логічно та послідовно з формулюванням власних висновків; відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми, критичний їх аналіз; відповідь написана грамотно та демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок
79 - 60	вступник продемонстрував знання змісту екзаменаційного питання, оперування основними культурологічними категоріями, аргументовано виклав означену проблему; в цілому висвітлено знання з історії культури, основних положень культурологічних першоджерел та рекомендованої літератури; відповідь репрезентує певну культурологічну проблему, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу не є достатніми; здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне бачення її сутності; відповідь побудована лаконічно та послідовно, проте допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки не завжди обґрунтовані; відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми; відповідь написана грамотно з використанням фахової лексики.
59 - 40	вступник продемонстрував певне знання змісту екзаменаційного питання, виклавши основні положення означеної проблеми;

	<p>висвітлені знання з історії культури, основних положень культурологічних першоджерел та рекомендованої літератури є фрагментарними та не завжди точними;</p> <p>відповідь побудована навколо певної культурологічної проблеми, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні;</p> <p>здійснено поверхневий аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;</p> <p>відповідь є недостатньо послідовною, допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;</p> <p>відповідь, в цілому, написана грамотно.</p>
39 - 20	<p>вступник продемонстрував роздуми з екзаменаційного питання, відсутність знань основних культурологічних категорій;</p> <p>відповідь містить певні уявлення з історії культури, основних положень культурологічних першоджерел та рекомендованої літератури;</p> <p>посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;</p> <p>відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;</p> <p>відповідь є фрагментарною, допущені значні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;</p> <p>відповідь написана з помилками.</p>
19 - 1	<p>вступник продемонстрував відсутність знань з екзаменаційного питання, основних категорій теорії та історії культури</p> <p>відповідь містить певні уявлення з історії культури, основних положень культурологічних першоджерел та рекомендованої літератури;</p> <p>посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;</p> <p>відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;</p> <p>відповідь є фрагментарною, відсутні логіка викладу матеріалу та власні висновки;</p> <p>відповідь написана з багатьма помилками.</p>
0 балів	відповідь відсутня

При визначенні оцінки з додаткового фахового випробування з культурології підсумовується загальна кількість балів, отриманих вступником за відповіді на три питання екзаменаційного білету та ділиться на число питань. Таким чином визначається середній бал за відповідь вступник за 100-бальною шкалою (із заокругленням до цілого числа)

Література

Підручники

1. Введение в гендерные исследования. – Ч. 1.: Учеб. пособие / Под ред. И. А. Жеребкиной. – Харьков – Спб., 2001; Ч. 2.: Хрестоматия/ Под ред. С. В. Жеребкина. – Харьков – Спб., 2001.
2. Гуревич П. С. Культурология. – М., 1999.
3. Енциклопедія українознавства: В 10 т./ Гол. ред. В. Кубійович. - Париж–Нью-Йорк, 1956-1989.
4. Золкин А. Л. Культурология. – Тула, 1998, Спб., 1996.
5. Історія релігії в Україні: Навч. посібник / За ред. А. М. Колодного. – К., 1999.
6. Історія українського мистецтва: у 6 т. – К., 1966-1970.
7. Історія української культури/ за ред. І. Крип'якевича. - Нью-Йорк, 1990, К., 1998, 1999, 2001, 2002.
8. Історія української та зарубіжної культури / за ред. проф. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. – К., 2001.
9. Історія християнської церкви на Україні. – К., 1992.

10. Кармин А. С. Основы культурологии. Морфология культуры. – Спб., 1997.
11. Культурология. Теория и история культуры: Учеб. пособие. – М., 1998. .
12. Культурология. XX век. Энциклопедия. - Спб. – М., 1998. – Т.1-2.
13. Культурология. XX век. Энциклопедия. Т.1-2. – Спб. – М., 1998.
14. Культурология: Учеб. пособие/ Под ред. проф. Г. В. Драча. – Ростов-на-Дону, 1998.
15. Теорія та історія світової і вітчизняної культури. Курс лекцій/ А.К. Бичко, В. І. Бичко, Н. О. Бондар та ін. – К.,1993.
16. Українська та зарубіжна культура: Навч. посібник / За ред. М. Заковича. – К., 2001.

Наукова та навчально-методична література:

1. Аверинцев С. С. Византия и Русь: два типа духовности // Новый мир. – 1988. - №7.
2. Аверинцев С. С. Судьбы европейской культурной традиции в эпоху перехода от античности к Средневековью // Из истории культуры средних веков и Возрождения. – М., 1976.
3. Алпатов М. В. Художественные проблемы итальянского Возрождения. – М., 1976.
4. Античность как тип культуры. – М., 1988.
5. Антология французского сюрреализма. – М., 1994.
6. Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика. – М., 1989.
7. Баткин Л. М. Итальянское Возрождение в поисках индивидуальности. – М., 1989.
8. Бахтин М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура Средневековья и Ренессанса. – М., 1990.
9. Белявский В. А. Вавилон легендарный и Вавилон исторический. – М., 1971.
10. Бицилли П. М. Место Ренессанса в истории культуры. – Спб, 1996.
11. Бодрийяр Ж. В. В тени молчаливого большинства, или Конец социального. – Екатеринбург, 2000.
12. Бонгард-Левин Г. М. Древнеиндийская цивилизация. – М., 1980, 1993, 1998, 2003.
13. Боннар А. Греческая цивилизация: В 2т. – М., 1991.
14. Брайчевський М. Ю. Утвердження християнства на Русі. – К., 1988.
15. Булашев Г. Український народ в своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. – К.,1992.
16. Бюшер М. Трудовая этика и трудовой этос // Вопросы философии. – 1992. – №1.
17. Васильев Л. С. История религий Востока. – М., 1983.
18. Васильев Л. С. Культы, религии, традиции в Китае. – М., 1970.
19. Велецкая Н. Н. Языческая символика славянских архаических ритуалов. – М., 1978.
20. Вернадский В. И. Философские мысли натуралиста. – М., 1988.
21. Вернан Ж. П. Происхождение греческой мысли. – М., 1988.
22. Винничук Л. Люди, нравы и обычаи Древней Греции и Рима. – М., 1988.
23. Войтович В. М. Українська міфологія. Словник. – К., 2002.
24. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографіч. нарис. – К., 1991. – Т. 1-2.
25. Гейссер Л. История Реформации. – М., 1982.
26. Гірц К. Інтерпретація культур. – К., 2001.
27. Голосовкер Э. Я. Логика мифа. – М., 1987.
28. Горфункель А. Х. Философия эпохи Возрождения. – М., 1980.
29. Грабович Гр. Шевченко як міфотворець. – К., 1991.
30. Григорьева Т. П. Дао и логос. – М., 1993.
31. Грушевский М. С. Очерк истории украинского народа. – К., 1990.
32. Грушевський М. С. Історія України - Русі: В 11 т. 12 кн. – К., 1991.
33. Грюнебаум фон Г. С. Основные черты арабо-мусульманской культуры. – М., 1981.
34. Гумбольдт В. Язык и философия культуры. – М., 1985.
35. Гуревич А. Я. Категории средневековой культуры. – М., 1984.
36. Гуревич А. Я. Средневековый мир: культура безмолвствующего большинства. – М., 1990.
37. Гуревич П. С. Социальная мифология. – М., 1983.

38. Данте Аліг'єрі Божественна комедія. – К., 1971.
39. Дао и даосизм в Китае. – М., 1982.
40. Делез Ж. Логика смысла. – М., 1995.
41. Дорошенко Д. Нарис історії України. – Львів, 1991.
42. Древние цивилизации. – М., 1989.
43. Дюби Ж. Европа в средние века. – Смоленск, 1994.
44. Европейское просвещение и французская революция XVII века. – М., 1988.
45. Енциклопедія українознавства: У 3 т. - К., 1995.
46. Еразм Роттердамський Похвала глупоті. – К., 1991.
47. Ерасов Б. С. Культура, религия и цивилизация на Востоке: Очерки общей теории. – М., 1990.
48. Еремеев Д. Е. Ислам: образ жизни и стиль мышления. – М., 1990.
49. Забужко О. І. Філософія української ідеї та європейський контекст. Франківський період. – К., 1992.
50. Западноєвропейская художественная культура XVIII века. – М., 1980.
51. Зарубежная эстетика и теория литературы XIX - XX веков: трактаты, статьи, эссе. – М., 1987.
52. Иванов К. А. Многоликое средневековье. – М., 1996.
53. Иванов К. А. Трубадуры, труверы и миннезингеры. – М., 1997.
54. Из жизни мировой культуры средних веков и Возрождения. – М., 1976.
55. Ильин И. П. Постструктурализм, деконструктивизм, постмодернизм. – М., 1996.
56. История древнего мира: В 3 т./ Под ред. И. М. Дьяконова. – М., 1983-1989.
57. Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль у розвитку української культури XVI - XVIII ст. – К., 1966.
58. Карсавин Л. П. Культура средних веков. – К., 1995.
59. Коростовцев М. А. Религия Древнего Египта. – М., 1976.
60. Костомаров М. Історія України в життєписах визначніших її діячів. – К., 1991.
61. Крамер С. История начинается в Шумере. – М., 1991.
62. Крип'якевич І. П. Історія України. – Львів, 1990.
63. Крывелев И. А. Библия: историко-критический анализ. – М., 1982.
64. Куликов В. С. Китайцы о себе. – М., 1984.
65. Культура Древнего Египта. – М., 1976.
66. Культура древней Индии. – М., 1975.
67. Культура і побут населення України: Навч. посібник для вузів. – К., 1991.
68. Культура народов Центральной и Юго-Восточной Европы в эпоху Просвещения. – М., 1988.
69. Культура эпохи Возрождения и Реформации. – Л., 1981.
70. Куманецкий К. История культуры Древней Греции и Рима. – М., 1990.
71. Кун М. Легенди та міфи Стародавньої Греції. – К., 1992.
72. Курбатов Г. Л., Фролов Э. Д., Фроянов И. Я. Христианство. – М., 1988.
73. Ле Гофф Ж. Другое средневековье. Время, труд и культура Запада. – Екатеринбург, 2000.
74. Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового запада. – М., 1992.
75. Левек П. Эллинистический мир. – М., 1989.
76. Леви-Брюль Л. Первобытное мышление. – М., 1930.
77. Леви-Стросс К. Структурная антропология. – М., 1983. Леви-Стросс К. Структура мифа // Вопросы философии. – 1970. – №7.
78. Лінч Джозеф Г. Середньовічна церква: коротка історія. – К., 1994.
79. Ліотар Ж. Ф. Ситуація постмодерну // Філософ. і соціолог. думка. – 1995. – №5-6. – С.15-38.
80. Лосев А. Ф. Античная мифология в ее историческом развитии. – М., 1967.
81. Лосев А. Ф. Эстетика Возрождения. – М., 1978.
82. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури. – К., 1992.

83. Мамфорд Л. Техника и природа человека//Новая технократическая волна на Западе. – М., 1986.
84. Марченко М. І. Історія української культури. З найдавніших часів до середини XVIII сторіччя. – К., 1991.
85. Мелетинский Е. Поэтика мифа. – М., 1976.
86. Мифология древнего мира. – М., 1977.
87. Мифы народов мира. Энциклопедия: В 2 т. – М., 1987-1991.
88. Момджиян Х. Н. Французское Просвещение XVIII века. – М., 1983.
89. Огієнко І. Українська культура: коротка історія культурного життя українського народу. – К., 1991.
90. Оппенгейм А. Л. Древняя Месопотамия: портрет погибшей цивилизации. – М., 1990.
91. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс // Вопросы философии. – 1989. – №3.
92. Осовская М. Рыцарь и буржуа. – М., 1987.
93. Пашук А. І. Іван Вишенський – мислитель і борець. - Львів, 1990.
94. Перетц В. Н. Исследования и материалы по истории старинной украинской культуры XVI – XVIII ст. – Л., 1962.
95. Петров В. П. Походження українського народу. – К., 1992.
96. Підлісна Г. Н. Світ античної літератури. – К., 1981.
97. Попович М. В. Мироззрение древних славян. – К., 1985.
98. Поппер К. Открытое общество и его враги. – М., 1992.
99. Популярная энциклопедия. Психианализ / Под ред. П. С. Гуревича. – М., 1998.
100. Постмодернизм и культура // Вопросы философии. – 1993. – №5.
101. Постмодернизм. Энциклопедия. – Мн., 2001.
102. Прицак О. Походження Русі//Хроніка-2000. – 1993-1994.
103. Прицак О. Що таке історія України // Слово і час. – 1991. – №1. – С.53-60.
104. Ревалд Дж. Постимпрессионизм. – М., 1996.
105. Религия, магия, миф. Современные философские исследования. – М., 1997.
106. Розенберг О. О. Труды по буддизму. – М., 1991.
107. Рославец О. М. Руйнування образу. – К., 1974.
108. Рутенбург В. И. Титаны Возрождения. – Л., 1976.
109. Рыбаков Б. А. Язычество Древней Руси. – М., 1987.
110. Самосознание европейской культуры XX в. – М., 1991.
111. Сковорода Григорій: дослідження, розвідки, матеріали. Зб. наук. статей. – К., 1992.
112. Словник античної міфології. – К., 1989.
113. Современное западное искусство. XX век: проблемы комплексного изучения. – М., 1988.
114. Степанов Ю. С. Семиотика. – М., 1971.
115. Тайлор Э. Первобытная культура. – М., 1989.
116. Толочко П. П. Древняя Русь. – К., 1987.
117. Тоталитаризм как исторический феномен. – М., 1989.
118. Українська душа. – К., 1992.
119. Уотт У. М. Влияние ислама на средневековую Европу. – М., 1976.
120. Успенский Б. А. Избр. труды. – Т. 1. – Семиотика истории. Семиотика культуры. - М., 1996.
121. Утопия и утопическое мышление. – М., 1991.
122. Франкфорт Г., Франкфорт Г. А., Уилсон Дж. Духовные искания древнего человека. – М., 1984.
123. Фроянов И. Я. Киевская Русь: очерки отечественной историографии. – Л., 1990.
124. Фрэнгер Дж. Золотая ветвь. – М., 1980. Хейзинга Й. Homo Ludens. – М., 1992.
125. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук. – М., 1994.
126. Фукуяма Ф. Конец истории? // Вопросы философии. – 1990. – № 3.

127. Хабермас Ю. Вовлечение другого. – Спб., 2001.
128. Хейзинга Й. Осень средневековья. – М., 1988
129. Хельцле В. Ф. Философия и экология. – М., 1994.
130. Хомский Н. Язык и мышление. – М., 1972.
131. Хюбнер К. Истина мифа. – М., 1996.
132. Чижевський Д. Історія української літератури. Від початків до доби реалізму. – Тернопіль, 1994.
133. Шифман И. Ш. Цезарь Август. – Л., 1990.
134. Шпенглер О. Закат Европы. – М., 1993. – Т.1.; М., 1998. – Т.2.
135. Щербатской Ф. И. Избранные труды по буддизму. – М., 1988.
136. Элиаде М. Миф о вечном возвращении. – М., 2000.
137. Элиаде М. Священное и мирское. – М., 1994.